

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 9ης Σεπτεμβρίου 2014*

«Κρατικές ενισχύσεις — Αερολιμενικά τέλη — Αερολιμένας της Λυβέκης — Απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ — Άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ — Πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως — Άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999»

Στην υπόθεση T-461/12,

Hansestadt Lübeck (Γερμανία), που έχει υπεισέλθει στα δικαιώματα της Flughafen Lübeck GmbH, εκπροσωπούμενος από τους M. Núñez Müller, J. Dammann de Charpto και T. Becker, δικηγόρους,

προσφεύγων,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους T. Maxian Rusche και R. Sauer,

καθής,

με αντικείμενο αίτημα μερικής ακυρώσεως της αποφάσεως C(2012) 1012 τελικό της Επιτροπής, της 22ας Φεβρουαρίου 2012, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις SA.27585 και SA.31149 (2012/C) (πρώην NN/2012, πρώην CP 31/2009 και CP 162/2010) – Γερμανία, στο μέτρο που η απόφαση αυτή αφορά τον κανονισμό περί των αερολιμενικών τελών του αερολιμένα της Λυβέκης (Γερμανία) που εκδόθηκε το 2006,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Σ. Παπασάββα (εισηγητή), πρόεδρο, N. J. Forwood και E. Bieliūnas, δικαστές,

γραμματέας: K. Ανδονά, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 12ης Μαρτίου 2014,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Απόφαση¹ [παραλειπόμενα]

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 11 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 19 Οκτωβρίου 2012, η FL άσκησε την παρούσα προσφυγή.
- 12 Με το υπόμνημα απαντήσεως, που πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 20 Φεβρουαρίου 2013, ο Δήμος της Λυβέκης δήλωσε ότι υπεισήλθε στα δικαιώματα της FL προκειμένου να συνεχίσει τη δίκη επί της προσφυγής που κινήθηκε αρχικά από την FL.
- 13 Στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπονται στο άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας, το Γενικό Δικαστήριο κάλεσε τον προσφεύγοντα να απαντήσει γραπτώς σε ορισμένες ερωτήσεις. Ο προσφεύγων συμμορφώθηκε προς το αίτημα αυτό εντός της ταχθείσας προθεσμίας. Η Επιτροπή υπέβαλε τις παρατηρήσεις της επί των απαντήσεων του προσφεύγοντος εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 14 Κατόπιν μεταβολής της συνθέσεως των τμημάτων του Γενικού Δικαστηρίου, ο εισηγητής δικαστής τοποθετήθηκε στο τρίτο τμήμα, στο οποίο ανατέθηκε, κατά συνέπεια, η υπό κρίση υπόθεση.
- 15 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπονται από το άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας, έθεσε γραπτώς ερωτήσεις στους διαδίκους. Οι διάδικοι απάντησαν εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 16 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 12ης Μαρτίου 2014.
- 17 Ο προσφεύγων ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
 - να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση στο μέτρο που κινεί την επίσημη διαδικασία εξετάσεως σχετικά με τον κανονισμό του 2006·
 - να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση στο μέτρο που υποχρεώνει την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να συμμορφωθεί προς την εντολή παροχής πληροφοριών όσον αφορά τον κανονισμό του 2006·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 18 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
 - να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη·
 - επικουρικώς, να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·
 - να καταδικάσει τον προσφεύγοντα στα δικαστικά έξοδα.

1 — Παρατίθενται μόνο οι σκέψεις των οποίων η δημοσίευση κρίνεται σκόπιμη από το Γενικό Δικαστήριο.

Σκεπτικό

Επί του πρώτου αιτήματος [παραλειπόμενα]

Επί της ουσίας

- 39 Προς στήριξη του πρώτου αιτήματός του, ο προσφεύγων προβάλλει πέντε λόγους αντλούμενους, ο πρώτος, από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ο δεύτερος, από παράβαση της υποχρέωσης επιμελούς και αμερόληπτης εξετάσεως, ο τρίτος, από παράβαση του άρθρου 108, παράγραφοι 2 και 3, ΣΛΕΕ, των άρθρων 4, 6 και του άρθρου 13, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [108 ΣΛΕΕ] (ΕΕ L 83, σ. 1), ο τέταρτος, από παράβαση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, και ο πέμπτος, από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως.
- 40 Το Γενικό Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να εξετάσει πρώτα τον τέταρτο λόγο, ως προς το σκέλος του που αφορά την παράβαση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, από πλευράς του κριτηρίου της επιλεκτικότητας.
- 41 Προς στήριξη του εν λόγω σκέλους, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν έπρεπε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο κανονισμός του 2006 συνιστούσε κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ καθόσον δεν έχει επιλεκτικό χαρακτήρα.
- 42 Συναφώς, πρέπει, προκαταρκτικώς, να υπομνησθεί ότι από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, οσάκις, στο πλαίσιο προσφυγής ασκούμενης κατά αποφάσεως περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, ο προσφεύγων αμφισβητεί την εκτίμηση της Επιτροπής σχετικά με τον χαρακτηρισμό του επίμαχου μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως, ο έλεγχος του κοινοτικού δικαστή περιορίζεται στην εξέταση του κατά πόσον η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλες πλάνες εκτιμήσεως κρίνοντας ότι αδυνατούσε να αντιπαρέλθει όλες τις επί του θέματος δυσχέρειες κατά τη διάρκεια της πρώτης εξετάσεως του οικείου μέτρου (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Ιουλίου 2011, C-194/09 P, Alcoa Trasformazioni κατά Επιτροπής, Συλλογή 2011, σ. I-6311, σκέψη 61· διάταξη του Προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου της 19ης Δεκεμβρίου 2001, T-195/01 R και T-207/01 R, Government of Gibraltar κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-3915, σκέψη 79, και απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 23ης Οκτωβρίου 2002, T-269/99, T-271/99 και T-272/99, Diputación Foral de Guirúzcoa κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-4217, σκέψη 49).
- 43 Περαιτέρω, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, για τον χαρακτηρισμό ενός μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως απαιτείται να πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις. Πρώτον, πρέπει να πρόκειται για επέμβαση του κράτους ή μέσω κρατικών πόρων. Δεύτερον, η επέμβαση αυτή πρέπει να είναι ικανή να επηρεάσει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο. Τρίτον, πρέπει να χορηγεί πλεονέκτημα στον αποδέκτη. Τέταρτον, πρέπει να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουνίου 2010, C-140/09, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, Συλλογή 2010, σ. I-5243, σκέψη 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 44 Ο επιλεκτικός χαρακτήρας ενός κρατικού μέτρου συνιστά ένα από τα χαρακτηριστικά της έννοιας της κρατικής ενισχύσεως κατά το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 1ης Δεκεμβρίου 1998, C-200/97, Ecotrade, Συλλογή 1998, σ. I-7907, σκέψη 40· της 24ης Νοεμβρίου 2011, C-458/09 P, Ιταλία κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 56, και του Γενικού Δικαστηρίου της 29ης Σεπτεμβρίου 2000, T-55/99, CETM κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-3207, σκέψη 39). Πράγματι, το άρθρο αυτό απαγορεύει τις ενισχύσεις που συνιστούν «[ευνοϊκή μεταχείριση] ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής» ήτοι τις ενισχύσεις επιλεκτικού χαρακτήρα. Συνεπώς, τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από μέτρο γενικής

ισχύος, το οποίο εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλους τους επιχειρηματίες, δεν συνιστούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου αυτού (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 2005, C-66/02, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-10901, σκέψη 99).

- 45 Προς εκτίμηση του επιλεκτικού χαρακτήρα ενός μέτρου, πρέπει να εξετάζεται αν, στο πλαίσιο συγκεκριμένου νομικού συστήματος, το μέτρο αυτό συνιστά πλεονέκτημα για ορισμένες επιχειρήσεις σε σχέση με άλλες που τελούν σε συγκρίσιμη πραγματική και νομική κατάσταση (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Δεκεμβρίου 2008, C-487/06 P, British Aggregates κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. I-10515, σκέψη 82 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 46 Κατά πάγια επίσης νομολογία, η έννοια της κρατικής ενισχύσεως δεν αφορά τα κρατικά μέτρα που εισάγουν διαφοροποίηση μεταξύ επιχειρήσεων και είναι, ως εκ τούτου, εκ πρώτης όψεως επιλεκτικής εφαρμογής, όταν η διαφοροποίηση αυτή προκύπτει από τη φύση ή την οικονομία του συστήματος στο οποίο εντάσσονται (βλ. προμνησθείσα απόφαση British Aggregates κατά Επιτροπής, σκέψη 83 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 47 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή έκρινε, με την παράγραφο 279 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα επίμαχα πλεονεκτήματα χορηγούνταν αποκλειστικά στις αεροπορικές εταιρίες που χρησιμοποιούσαν τον αερολιμένα της Λυβέκης και ότι, ως εκ τούτου, ήταν επιλεκτικής εφαρμογής κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 48 Ο προσφεύγων αντιτείνει ότι οι αεροπορικές εταιρίες που είναι εγκατεστημένες σε άλλους αερολιμένες δεν τελούν σε συγκρίσιμη πραγματική και νομική κατάσταση με εκείνη των αεροπορικών εταιριών που βρίσκονται στο αεροδρόμιο της Λυβέκης και ότι η Επιτροπή δεν υποστήριξε ότι ο κανονισμός του 2006 χορηγούσε σε ορισμένους χρήστες του αερολιμένα της Λυβέκης, σε σχέση προς άλλους χρήστες του αερολιμένα αυτού, πλεονεκτήματα κατά τρόπο που δεν συνηθίζεται στην αγορά.
- 49 Η Επιτροπή απαντά ότι ο κανονισμός του 2006 έχει επιλεκτικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι ισχύει μόνο για τις αεροπορικές εταιρίες που χρησιμοποιούν τον αερολιμένα της Λυβέκης.
- 50 Συναφώς, επιβάλλεται, ευθύς εξαρχής, η διαπίστωση ότι η περιεχόμενη στην παράγραφο 279 της προσβαλλομένης αποφάσεως αιτιολογία, η οποία μνημονεύεται ανωτέρω στη σκέψη 47 και εξειδικεύεται στις παραγράφους 265 έως 267 της εν λόγω αποφάσεως, είναι η μόνη που προβάλλεται προς δικαιολόγηση του επιλεκτικού χαρακτήρα του κανονισμού του 2006 και, επομένως, ο έλεγχος της νομιμότητας της εν λόγω αποφάσεως πρέπει να γίνει αποκλειστικά με βάση αυτή την αιτιολογία.
- 51 Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι το γεγονός ότι ο κανονισμός του 2006 εφαρμόζεται μόνο στις αεροπορικές εταιρίες που χρησιμοποιούν τον αερολιμένα της Λυβέκης είναι συμφυές με το γερμανικό νομικό καθεστώς των αερολιμενικών τελών και με την ίδια τη φύση ενός κανονισμού καθορίζοντος τέτοια τέλη. Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 43α του Luftverkehrs-Zulassungs-Ordnung, κάθε διαχειριστής αεροδρομίου καθορίζει την κλίμακα των τελών που ισχύουν για το συγκεκριμένο αεροδρόμιο αυτό. Στο εν λόγω νομικό πλαίσιο, ο κανονισμός του 2006 δεν μπορούσε παρά να αφορά μόνον τα τέλη που ισχύουν στον αερολιμένα της Λυβέκης. Οι εταιρίες που χρησιμοποιούν τα άλλα γερμανικά αεροδρόμια υπόκεινται, στα αεροδρόμια αυτά, στους ειδικούς περί τελών κανονισμούς που ισχύουν σ' αυτά. Δεν τελούν, συνεπώς, σε κατάσταση συγκρίσιμη με αυτή των εταιριών που χρησιμοποιούν τον αερολιμένα της Λυβέκης.
- 52 Εξάλλου, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, από τη νομολογία προκύπτει μεν ότι μια ενίσχυση μπορεί να είναι επιλεκτική ακόμα και όταν αφορά έναν ολόκληρο οικονομικό τομέα (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 2005, C-148/04, Unicredito Italiano, Συλλογή 2005, σ. I-11137, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), πλην όμως πρέπει να παρατηρηθεί, αφενός, ότι η νομολογία αυτή, η οποία έχει διαμορφωθεί ιδίως στο πλαίσιο εθνικών μέτρων γενικής ισχύος, δεν

είναι άμεσα εφαρμόσιμη στην υπό κρίση περίπτωση. Πράγματι, το επίμαχο μέτρο δεν αφορά «έναν ολόκληρο οικονομικό τομέα», ήτοι, εν προκειμένω, τον αερολιμενικό τομέα, αλλά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τον αερολιμένα της Λυβέκης.

- 53 Αφετέρου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, προς εκτίμηση του ενδεχομένως επιλεκτικού χαρακτήρα, έναντι ορισμένων επιχειρήσεων, της κλίμακας τελών που έχει καθοριστεί από δημόσιο φορέα για τη χρήση ενός συγκεκριμένου αγαθού ή μιας συγκεκριμένης υπηρεσίας σε δεδομένο τομέα, επιβάλλεται, μεταξύ άλλων, να ληφθεί υπόψη το σύνολο των επιχειρήσεων που κάνουν ή δύνανται να κάνουν χρήση αυτού του συγκεκριμένου αγαθού ή αυτής της συγκεκριμένης υπηρεσίας και να εξεταστεί μήπως ορισμένες μόνον από αυτές ωφελούνται, ή δύνανται να ωφεληθούν, από τυχόν πλεονέκτημα. Η κατάσταση των επιχειρήσεων που δεν επιθυμούν, ή δεν μπορούν, να κάνουν χρήση του επίμαχου αγαθού ή της επίμαχης υπηρεσίας δεν είναι, συνεπώς, ευθέως κρίσιμη προς εκτίμηση της υπάρξεως πλεονεκτήματος. Με άλλες λέξεις, ο επιλεκτικός χαρακτήρας ενός μέτρου συνισταμένου σε κλίμακα τελών καθορισθείσας από δημόσιο φορέα για τη χρήση ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας που προσφέρεται από τον φορέα αυτόν μπορεί να εκτιμηθεί μόνον σε σχέση προς τους πελάτες, πραγματικούς ή δυνητικούς, του εν λόγω φορέα και το συγκεκριμένο αγαθό ή υπηρεσία και όχι σε σχέση, ιδίως, προς πελάτες άλλων επιχειρήσεων του τομέα που προσφέρουν ανάλογα αγαθά ή υπηρεσίες. Εξάλλου, αν θεωρηθεί ότι κάθε κλίμακα τελών μη εισάγουσα διακρίσεις εφαρμοζόμενη από δημόσιο φορέα ως αντιπαροχή για τη χρήση ενός συγκεκριμένου αγαθού ή μιας συγκεκριμένης υπηρεσίας έχει επιλεκτικό χαρακτήρα, αυτό θα κατέληγε, ουσιαστικά, στην υπερβολική διεύρυνση της έννοιας των ενισχύσεων που συνιστούν «[ευνοϊκή μεταχείριση] ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής» κατά το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Επίσης, προκειμένου τυχόν πλεονέκτημα που χορηγεί δημόσιος φορέας στο πλαίσιο της παροχής συγκεκριμένων αγαθών ή υπηρεσιών να ευνοεί ορισμένες επιχειρήσεις, είναι αναγκαίο σε κάποιες επιχειρήσεις που κάνουν ή επιθυμούν να κάνουν χρήση αυτού του αγαθού ή αυτής της υπηρεσίας να μην παρέχεται από τον φορέα αυτόν το εν λόγω πλεονέκτημα στο ειδικό αυτό πλαίσιο.
- 54 Από τα ανωτέρω προκύπτει, αφενός, ότι το γεγονός απλώς και μόνον ότι ο κανονισμός του 2006 έχει εφαρμογή μόνο στις αεροπορικές εταιρίες που χρησιμοποιούν τον αερολιμένα της Λυβέκης δεν αποτελεί πρόσφορο κριτήριο ώστε να θεωρηθεί ότι ο κανονισμός αυτός έχει επιλεκτικό χαρακτήρα.
- 55 Αφετέρου, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, λαμβανομένου υπόψη του ότι η συγκεκριμένη επίμαχη υπηρεσία συνίσταται στη χρήση, έναντι της καταβολής τελών προβλεπομένων από τον κανονισμό του 2006, του αερολιμένα της Λυβέκης και του ότι δεν αμφισβητείται ότι όλες οι αεροπορικές εταιρίες μπορούν να επωφεληθούν από τις περί τελών ρυθμίσεις του εν λόγω κανονισμού, κακώς η Επιτροπή θεώρησε, βάσει της αιτιολογίας που περιλαμβάνεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι ο κανονισμός του 2006 έχει επιλεκτικό χαρακτήρα.

[παραλειπόμενα]

- 59 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι τα πλεονεκτήματα που προβλέπονται από τον κανονισμό του 2006 έχουν επιλεκτικό χαρακτήρα πάσχει, από πλευράς της αιτιολογίας που προβάλλεται με την προσβαλλόμενη απόφαση, πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.
- 60 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο τέταρτος λόγος που προβλήθηκε προς στήριξη του πρώτου αιτήματος πρέπει να γίνει δεκτός και να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση στο μέτρο που κινεί την επίσημη διαδικασία εξετάσεως όσον αφορά τον κανονισμό του 2006, χωρίς να είναι απαραίτητο να εξεταστούν οι λοιποί λόγοι που προβάλλονται προς στήριξη του εν λόγω αιτήματος.

[παραλειπόμενα]

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) **Ακυρώνει την απόφαση C(2012) 1012 τελικό της Επιτροπής, της 22ας Φεβρουαρίου 2012, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις SA.27585 και SA.31149 (2012/C) (πρώην NN/2012, πρώην CP 31/2009 και CP 162/2010) – Γερμανία, στο μέτρο που η απόφαση αυτή αφορά τον κανονισμό περί των αερολιμενικών τελών του αερολιμένα της Λυβέκης, ο οποίος εκδόθηκε το 2006.**
- 2) **Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.**
- 3) **Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει τα δικαστικά έξοδά της καθώς και το ήμισυ των δικαστικών εξόδων του Hansestadt Lübeck.**

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Σεπτεμβρίου 2014.

(υπογραφές)